

Полевікова, О.Б. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку на засадах слово центричного підходу [Текст] / О.Б. Полевікова // Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім.Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка. – Кременець: ВЦ КОГПІ ім.Тараса Шевченка, 2014. – Вип. 3. – С. 132-139.

УДК 373.2.026

к.п.н., доц.Полевікова О.Б. (ХДУ)

ДІАГНОСТИКА МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ СЛОВОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Автор обґрунтовує особливості дослідження рівня мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку. З'ясовує, з якою метою варто здійснювати обстеження; наводить приклади конкретних методик; виявляє перспективи подальших досліджень на засадах словоцентричного підходу.

Узагальнення результатів здійсненого аналізу існуючих діагностик мовленнєвого розвитку дошкільника дозволяє автору дійти висновку, що всі вони дають підстави для обстеження дітей на основі словоцентричного підходу, у межах якого науковці (А.Богущ, М.Вашуленко, А.Загнітко, І.Зайцев, Л.Мацько, М.Михальченко, В.Теркулов) обґрунтовують свої дослідження на констатації того, що центром номінації визнається слово. Усі інші номінативні одиниці (словосполучення, фразеологізми, речення, текст) визначаються через слово.

Ключові слова: діагностика мовленнєвого розвитку; старший дошкільний вік; словоцентричний підхід.

Polevikova O.B. Diagnostika речевого розвитку дітей старшого дошкільного віку на основі словоцентричного підходу

Автор обосновывает особенности исследования уровня речевого развития ребенка дошкольного возраста. Выясняет, с какой целью следует осуществлять обследование; приводит примеры конкретных методик; намечает перспективы дальнейших исследований на основе словоцентричного подхода.

Обобщение результатов проведенного анализа существующих диагностик речевого развития дошкольника позволяет автору прийти к выводу, что все они дают основания для обследования детей на основе словоцентричного подхода, в рамках которого ученые (А.Богущ, Н.Вашуленко, А.Загнітко, И.Зайцев, Л.Мацько, М.Михальченко, В.Теркулов) обосновывают свои исследования на констатации того, что центром номинации признается слово. Все остальные номинативные единицы (словосочетания, фразеологизмы, предложения, текст) определяются через слово.

Ключевые слова: диагностика речевого развития, старший дошкольный возраст; словоцентричный подход.

Polevikova O.B. Diagnosis of speech development preschool children based on the word-center approach

The author proves the specifics of researching the level for speech development of preschool children. The author finds out the purpose of carrying out the investigation, gives the examples of specific techniques, reveals the prospects for further research on the basis of the word-center approach.

The summarizing of the analysis of existing diagnostics of speech development of the preschool child, allows to the author to come to the conclusion that they all provide a basis for examination of children on the basis of word-center approach, in which scientists (A.Bogush, N.Vashulenko, A.Zagnitko, I.Zaichev, L.Matsko, M.Mikhalchenko, V. Terkylov) base their research on the acknowledgment of the fact that the center of the nomination recognizes the word. All other nominative units (collocations, idioms, sentences, text) are defined through the word.

Keywords: diagnosis of speech development, preschool age; word-center approach.

Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку завжди перебувала в центрі уваги науковців та практиків. У зв'язку із прийняттям нової редакції Базового компонента дошкільної освіти 2012 року перед педагогами в зазначеному аспекті постають нові завдання, зокрема освітня лінія «Мовлення дитини» завершується узагальненим визначенням результатом освітньої роботи – сформованістю усіх видів комунікативної компетенції дошкільника: фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної, монологічної, мовленнєвої.

З'ясувати результативність педагогічної праці дозволить діагностика мовленнєвого розвитку дитини.

Мета дослідження: обґрунтувати особливості обстеження рівня мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку; з'ясувати, з якою метою варто здійснювати обстеження; навести приклади конкретних методик; виявити перспективи подальших досліджень на засадах словоцентричного підходу.

Психодіагностика – галузь психології, що вивчає теорію й практику визначення психологічного діагнозу; містить у собі розробку вимог до інструмента вимірювання, конструювання та апробацію методик, розробку правил обстеження, обробки та інтерпретації результатів. Основу психодіагностики складає психометрика, що займається кількісним вимірюванням індивідуально-психологічних особливостей [4].

Сучасна психодіагностика мовленнєвого розвитку дошкільнят пов'язана, передусім з роботами Л.С.Виготського, який увів до наукової психології концепт зон актуального та найближчого розвитку дитини і тим виявив систему розвитку як таку. Праця науковця «Мислення та мова» містить фундаментальні підходи до психодіагностики мовленнєвого розвитку дітей і є витком відомої наукової школи (О.М.Леонтьєв, А.Р.Лурія, А.В.Запорожець, Л.І.Божович, П.Я.Гальперін, Д.Б.Ельконін, П.І.Зінченко, Л.В.Занков).

Нашої уваги заслуговують такі психодіагностичні методи дослідження як метод семантичного радикала (А.Р.Лурія та О.С.Виноградова, 1959), метод семантичного диференціала Ч.Осгуда, сублімація ідей А.Біне (яскравий приклад – словесний субтест на інтелект Г. Айзенка) щодо вправ зі словами та текстом, а також ігри-завдання, що розроблялись, насамперед для вивчення креативності дітей, але згодом почали використовуватися у психосемантиці, методах Ебінгауза тощо.

Метод семантичного радикала – один із об'єктивних методів експериментальної семантики, розроблений А.Р.Лурія і О.С.Виноградовою (1959) – полягає в аналізі значень шляхом виділення їх асоціативних полів. Метод семантичного радикала належить до умовнорефлекторних методик, що використовують як критерій семантичної близькості об'єктів перенесення умовнорефлекторної реакції з одного об'єкту на інший, семантично з ним пов'язаний.

Так, пропонуючи декілька понять (наприклад, скрипка, мандоліна) певного семантичного класу (музичні інструменти), що супроводжуються негативним підкріпленням – ударом електроструму, подальше пред'явлення понять, семантично пов'язаних з підкріплюваними, викликає захисну реакцію, а більше побічно пов'язаних з підкріплюваними (соната, концерт) – орієнтовну реакцію.

На основі запису реакцій будується семантичне поле об'єктів, пов'язаних із підкріплюваними, причому за силою і характером реакції (захисна або орієтовна) можна виділити центр і периферію семантичного поля. Генералізація умовнорефлекторної реакції в нормі здійснюється за семантичними зв'язками (скрипка – віолончель), а для розумово відсталих – за фонетичними (скрипка – скрипка).

Метод семантичного радикала використовують для дослідження неусвідомлюваних процесів при категоризації, для дослідження розвитку значень в онтогенезі, у вивченні динаміки формування понять, у загальній, нейро- і патопсихології [2].

Метод семантичного диференціала був розроблений Ч.Осгудом як вимірювальна процедура для оцінки значень. Учений припускав, що значення слів можуть змінюватися відносно досить значної, але невідомої кількості вимірів.

Семантичний диференціал є стандартизованою процедурою отримання ретельно продуманої вибірки розміщень суб'єктом поняття (слова) з безлічі континууму. Типовим прикладом може бути наступне питання: «Як би ви оцінили слово «яблуко», використовуючи для цього наступні шкали?»

Де б ви помістили слово «яблуко» уздовж прямої, що тягнеться між двома вказаними точками, де оцінка 1 або 7 означає надзвичайно, 2 або 6 означає дуже добре, 3 або 5 означає, швидше, добре, ніж погано, і оцінка 4 означає ні добре, ні погано або в рівній мірі добрий/поганий?

Яблуко

Добре ___ - ___ - ___ - ___ Погано

Великий ___ - ___ - ___ - ___ Маленький

Активний ___ - ___ - ___ - ___ Пасивний і т. д.

Значення в семантичному просторі мають дві важливі властивості: напрямом від середньої точки кожної шкали і віддаленістю від початку кожної шкали (що ймовірно свідчить про інтенсивність значення).

Ч.Осгуд виявив, що семантичний простір можна теоретично представити як такий, що має мінімум три ортогональні виміри: оцінку (напр., добре –поганий), активність (напр., активний – пасивний) і силу (напр., значну – незначну). Семантичний диференціал виявляється модифікованою формою контрольованих асоціацій – здебільшого за допомогою використання процедур шкалування і добору самих оцінних шкал.

Семантичний диференціал застосовувався в кросс-культурних дослідженнях значень при вивченні розвитку значень у дітей, а також для оцінки настроїв, емоцій і змін особистості в ході психотерапії [2].

Для вивчення рівня комунікативної функції мовлення науковці пропонують такі методики [3].

Методика «Вивчення розуміння мовлення» [3].

Метою її є виявити рівень сприйняття мови дорослої людини. Матеріалом служать лялька і 3-5 предметів, добре знайомих дітям за віком (собачка, чашка, ложка, брязкальце, кубики).

Процедура проведення: дослідження має проводитися індивідуально з кожною дитиною.

Ситуація № 1. Перевіряється, чи відгукується дитина на своє ім'я.

Ситуація № 2. Прохання дитині вказати названий предмет.

Ситуація № 3. Запропонувати дитині показати у ляльки яку-небудь частину обличчя або тіла.

Ситуація № 4. Попросити дитину знайти аналогічну частину обличчя або тіла у себе.

Ситуація № 5. Попросити дитину дати названий предмет.

Ситуація № 6. Запропонувати дитині виконати з предметом певні дії (покласти кубики в коробку). Завдання ускладнюється залежно від віку дитини.

Завдання повинні даватися у формі спілкування. Бажано, щоб складання розповіді було або частиною бесіди, або представлено у вигляді гри. Тему для розповіді можна запропонувати або емоційно значиму для дитини, або з її власного досвіду.

Працюючи над описом, можна скласти текст про свою домашню тварину, якщо така є у дитини; будинок, або вид улюбленої іграшки; а в розповіді – розповісти про

проведений день у дитячому садку, або про подорож у вихідні дні. Картинки, що використовуються в даному випадку, мають бути досить реалістичними і не викликати у дитини труднощів у пізнаванні об'єктів, зображених на них.

Інструкції промовляються зацікавленим тоном голосу і можуть бути сформульовані таким чином: «Розкажи мені, будь ласка», «Подивися, який у мене є ведмедик. У тебе такий самий? Розкажи», «А як ти провів вихідні дні? Цікаво, ти добре запам'ятав, де ви були в неділю?», «Розглянь уважно картинку і придумай розповідь. Що було спочатку, що сталося потім, чим все закінчиться. А тепер розкажи. Мені цікаво, яку розповідь ти придумав!», «Ось тобі дві картинки на вибір. Вибери собі одну, але мені не показуй, яку ти вибрав. А тепер за однією з картинок склади розповідь, а я спробую здогадатися, за якою» та ін.

Якщо дитина складає розгорнуті тексти без опори на наочність, це свідчить про достатній рівень розвитку зв'язного мовлення.

Якщо відчуває труднощі, то необхідно визначити, наскільки розгорнутими мають бути зовнішні опори, щоб дитина могла скласти розповідь. При цьому слід відмічати, яка допомога була потрібна дітям:

1) стимуляція активності, тобто дитині потрібно, щоб її увесь час підганяли («Це усе? Що було далі? Розповідай трохи швидше» й ін.);

2) даються допоміжні питання («Що ще намальоване на картинці? Розкажи тепер, куди ви пішли після того, як пообідали?»);

3) організуюча допомога («Що було спочатку, а що потім? Ти мені описуєш свою кішку або сусідів? Не потрібно згадувати, що було минулого літа, розкажи про те, куди ви їздили цього року?»).

Окрім дослідження самостійного зв'язного мовлення дитини, можна обстежувати розуміння нею зв'язного мовлення на прикладі текстів описового і розповідного характеру. Наприклад, переказ описового тексту або відповіді на питання; скорочення (компресія) тексту; співвідношення тексту і картинки або об'єкту. Тексти для цього діагностичного пакету мають бути заздалегідь дібрані й адаптовані до потреб дослідження.

У вивченні рівня словникового запасу з'ясовується знання дитиною слів із наступних груп: іграшки, одяг, взуття, посуд, меблі, овочі, фрукти, предмети домашнього ужитку, домашні тварини, дикі тварини, рослини, квіти, транспорт, шкільне приладдя і т. д.

Необхідно при цьому виявити здатність дітей швидко дібрати точне слово, робити узагальнення. Матеріалом для дослідження служать предметні малюнки.

Наприклад, вивчення словникового запасу синонімів. Це дослідження проводиться у вигляді гри «Скажи по-іншому». Використовуються слова різної складності: воїн – борець, лікар – доктор, сміятися – веселитися і т. д. Кожна відповідь оцінюється бальною системою. Кожна правильна відповідь відповідає 1 балу. Вища оцінка – 10 балів.

Аналогічно виконується завдання з добору антонімів. Всього пропонується не менше 10 слів: мокрий – сухий, м'який – твердий, сміятися – плакати, гострий – тупий, розмовляти – мовчати, каламутний – чистий, великий – маленький, спокійний – неспокійний, товстий – тонкий. Високий рівень відповіді дорівнює 10 балів.

Завдання зі з'ясування значення слова проводиться у формі гри в слова. Дитині пропонується дібрати якомога більше визначень до слів. Даються на випробування 5-7 слів (хмара, ліс, будинок, м'яч, яблуко, собака, мама). Далі проводиться опитування. Наприклад, хмара. Яка вона може бути? Що можна ще про неї сказати? Якщо дитина дає декілька слів для визначення значення слова «хмара», то отримує більш високий бал. 1 бал відповідає не менш 3-м словам.

Наступним завданням вивчення рівня словникового запасу є дослідження предикативного словника. У цьому завданні дитина повинна назвати дію, яку може

виконувати названий предмет, наприклад, щука – плаває, коник – скаче, ластівка – літає, кухар – готує і т. д.

Також можна встановлювати кількісний запас слів, виконуючи завдання за визначенням характеристик звукових даних. Наприклад, корова – мукає, кінь – ірже, кабан – хрюкає, півень – кукурікає. При цьому використовуються картинки або аудіозаписи [3].

Для вивчення граматичної будови мовлення пропонуються найрізноманітніші завдання: «Розкажи, що ти бачиш», «Склади речення зі словами», «Відповідай повним реченням на мої питання» і т. д.

Щоб дитина могла продемонструвати максимально розгорнуті речення, на складання яких вона здатна, необхідно в період обстеження граматичної будови підтримувати атмосферу гри, заохочуючи творчі розгорнуті речення. Велике значення має комунікативна значущість складених речень.

Тому допускається у формулюванні інструкцій зазначати адресата висловлювання: «Розкажи мені» або «Розкажи мамі», а також живе емоційне реагування на семантику отриманого висловлювання – сміх, питання за змістом, несхвальне похитування головою, жести заохочення і схвалення, а для дітей раннього віку – матеріальне заохочення у вигляді цукерок, печива, красивих картинок, олівців та ін.

Для дослідження стану розуміння фразового мовлення традиційно використовуються різні види завдань: виконання багатоступінчастих і одноступінчастих інструкцій, що містять більш менш розгорнутий набір даних, співвідношення картинок і речень; промовляння речень різної структури та ін.

Структурою вивчення синтаксичних умінь і навичок, як правило, передбачено спеціальні тести з вивчення стану навички узгодження і управління.

До зв'язку слів за типом узгодження належать ті випадки, коли залежне слово повторює всі або декілька граматичних категорій головного слова. Наприклад, прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку, а дієслова теперішнього часу узгоджуються з особистими займенниками в числі і особі. Необхідно бути особливо уважним, пропонуючи словосполучення з числівниками.

Так, числівник «один» узгоджується з іменниками, а числівники «три», «п'ять» можуть використовуватися тільки в структурі словосполучень, що мають інший вид зв'язку – управління, оскільки вимагають від залежного слова певного відмінка.

У дошкільному віці дітям пропонується в основному матеріал, у якому в усному мовленні досить чітко можна розрізнити наявність граматичного зв'язку між словами. Тому не варто без спеціального навчання вимагати від дошкільнят узгодження в середньому роді іменників і прикметників, а також дієслів минулого часу, оскільки саме ці закінчення, окрім наголошених, піддаються фонетичній редукції й не чіткі у вимові і сприйнятті [3].

З метою вивчення граматичної будови пропонуються завдання з конструювання різних словосполучень або речень, що мають особливості національної мови.

Для дослідження звукового складу мовлення можна використати набори предметів і сюжетних картинок. При цьому слід перевіряти не лише як дитина уміє вимовляти звуки в певних словах, але і як вона вимовляє цілі фрази.

Бажано в дослідженні використати картинки, у назвах яких зустрічаються два диференційовані звуки («з» - «с», «ж» - «ш», «б» - «п», «г» - «к», «л» - «р» та ін.). Добре використати показ картинок, назви яких розрізняються лише одним звуком («лак» - «рак», «шишка» - «мишка», «ріг» - «рід»). Підсумкові оцінки вивчення рівня розвитку мовлення налічують п'ять рівнів: високий, достатній, середній, нижче середнього і низький [3].

Сучасна психодіагностика та логопедія виділяють кілька напрямків діагностики мовленнєвого розвитку дошкільнят:

- вивчення рівня зв'язного мовлення;
- обстеження темпо-ритмічних характеристик мовлення;
- вивчення стану лексики дітей;
- оцінка розуміння мовлення;
- вивчення словникового запасу дітей;
- вивчення граматичного ладу мовлення;
- вивчення практичного усвідомлення елементів мови;
- вивчення звукового ладу мовлення.

Пропонуємо діагностику розвитку мовлення у дітей віком від 3 до 7 років.

Методика «Словникова мобільність».

Методика призначена для визначення рівня розвитку словникового запасу дітей 4-7 років, а також здатності до використання у власному мовленні засвоєної лексики. Методика складається з 6 завдань, що мають певну спрямованість. Кожне завдання оцінюється балами й інтерпретується залежно від отриманого результату.

Завдання А. Придумай якомога більше слів на [с].

Завдання Б. Закінчування слів.

Хід роботи.

Дитину запитують: «Відгадай, що я хочу сказати? По.». Якщо дитина мовчить (незважаючи на повторення цього складу) або механічно повторює сказане, не намагаючись закінчити слово, то можна перейти до наступного складу: «А тепер, що я хочу сказати? Пона...» і т. інш.

Усього дитині дається 10 складів, що неоднаково часто зустрічаються на початку різних слів.

Якщо дитина доповнила всі запропоновані склади до цілого слова – високий рівень.

Впоралася з половиною запропонованих складів – середній рівень.

Змогла доповнити тільки 2 склади – низький рівень.

Завдання В. Складання речень з цими словами.

Дитині пропонується скласти речення, до якого входили б слова.

Оцінюється правильність складання речення.

Завдання Г. Добір рими.

Тест виконаний, якщо дитина дібрала три рими щонайменше для двох слів.

Власні імена прийнятні.

Завдання Д. Словотворення.

Як називатиметься маленький предмет?

Завдання Е. Словотворення.

Якщо предмет зроблений із заліза, то який він?

Завдання Ж. Загальний словниковий запас.

Як називається людина, яка навчає, будує, саджає?

Завдання З. Дослідження особливостей звукового аналізу слова.

Оцінка робиться на основі підрахунку кількості правильно виконаних оплесків.

Методика Ебінгауза. Діагностика розвитку мовлення у дітей віком від 6 до 10 років. Методика використовується для виявлення рівня розвитку мовлення, продуктивності асоціацій.

Інструкція: «Вставте пропущені слова» в текст.

Аналіз результатів: Фіксуються швидкість знаходження і продуктивність асоціацій.

Методика вивчення можливості осмислення ситуації на основі слухового або зорового сприйняття (розуміння явного і прихованого змісту, зв'язки деталей в єдиному цілому).

Ця методика використовується для визначення рівня розвитку розуміння граматичних конструкцій.

Завдання 1.

1. «Послухай, що я тобі прочитаю, і розкажи».
2. «Прочитай і перекажи».

Аналіз результатів: враховується розуміння послідовності подій, загального і прихованого змісту.

Завдання 2.

Склади з кожного набору по декілька речень (одне речення). Якщо знадобиться, зміни ці слова або додай до набору ще одне або декілька слів».

Завдання для поглибленої діагностики.

«Прослухай ряд слів і склади з них речення».

1. У, співають, хорі, дівчатка.
2. Пасажири, трамвая, виходять.

Завдання 3.

Перед дитиною на столі викладаються дві картки з малюнками:

Завдання для поглибленої діагностики.

«Покажи, де на картинці: круг під квадратом; квадрат над кругом; круг на квадраті; круг над квадратом».

Тест розрізнення і вибору фонем.

Тест складається з 8 основних завдань і 6 завдань для поглибленої діагностики.

Перше і друге з основних завдань спрямовані на оцінку фонематичного сприйняття, третє і четверте – на стан фонемних представлень, п'яте, шосте і сьоме – аналізу фонем і восьме – синтезу фонем.

Для оцінки стану фонематичного сприйняття передбачені завдання, спрямовані на впізнавання, розрізнення і порівняння окремих звуків у ряді звуків і слів-паронімів. Особлива увага в завданнях звернена на розрізнення свистячих і шиплячих, африкат глухих і дзвінких, твердих і м'яких фонем. За необхідності з цією метою можуть бути використані додаткові завдання.

Узагальнюючи результати здійсненого аналізу існуючих діагностик мовленнєвого розвитку дошкільника, робимо висновок, що всі вони дають підстави для обстеження дітей на основі словоцентричного підходу, у межах якого науковці (А.Богущ, М.Вашуленко, А.Загнітко, І.Зайцев, Л.Мацько, М.Михальченко, В.Теркулов) обґрунтовують свої дослідження на констатації того, що центром номінації визнається слово. Усі інші номінативні одиниці (словосполучення, фразеологізми, речення, текст) визначаються через слово.

Слово – центральна функціонально-структурна одиниця мови. Усі інші елементи мови існують або для слова й у слові (фонемі та морфемі), або завдяки йому (речення).

Лінгводидактика тільки нещодавно актуалізувала потребу пошуку методів і прийомів навчання мови словом з метою реалізації завдань мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей (О.Антонова, А.Богущ, М.Вашуленко, Н.Гавриш, А.Дейкіна, Л.Логвінова, Н.Луцан, Л.Федоренко).

Дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор А.М.Богущ майбутнім фахівцям дошкільної освіти пропонує діагностичні методики, що ґрунтуються на роботі зі словом [1, с.78-80]. Наведемо деякі з них.

Діагностична методика з'ясування розуміння дітьми значень слів.

Мета: з'ясувати розуміння дітьми значення слів.

Матеріал: по 10 картинок із зображенням українського національного посуду та українського національного одягу.

Хід експерименту: в експерименті беруть участь діти середньої, старшої та підготовчої груп (по 10 із кожної). Дітям для розгляду пропонують картинки і

запитують: «Чи знаєте ви, що це? Як називається цей предмет (ця річ)?» Відповіді дітей фіксують, а результати експерименту заносять до таблиці, у якій стосовно кожного слова вказують: діти правильно називали слово чи відмовилися відповідати, припустилися помилок і яких: добирали слова за функціональними ознаками чи використовували слово заміники. Потім порівнюють дані за віковими групами.

Коефіцієнт розуміння обчислюють, коли знаходять добуток частки кількості правильно названих слів і загальної кількості слів у групі і 100%.

Діагностична методика з'ясування розуміння дітьми старшого дошкільного віку фразеологічних зворотів.

Мета: з'ясувати розуміння дітьми старшого дошкільного віку фразеологічних зворотів.

Хід експерименту: дітям (15 осіб) випускної групи дошкільного закладу (старша чи підготовча дошкільні групи) пропонують фразеологізми і запитують: «Як ви розумієте цей вислів? Що це означає?» Відповіді дітей заносять дослівно до протоколу за схемою, окремо на кожну дитину, в якій вказують стосовно кожної мовної одиниці (байдики бити, довгий ящик, неначе води в рот набрали, ловити вітра в полі, двох зайців убити, бровою не моргнути, і риби наловив, і ніг не замочив, як посієш, так і пожнеш, після дощику в четвер) назвала її дитина чи відмовилася пояснити, правильно чи неправильно пояснила значення.

Коефіцієнт розуміння дітей обчислюють за попередньою формулою.

Для уточнення розуміння дітьми ідіом можна запропонувати їм скласти з кожною фразою речення і занести їх до протоколу.

Математичне опрацювання даних експерименту здійснюється методами статистичного аналізу отриманої інформації (розрахунок розподілу ознак, середніх величин, кореляційний, регресивний, факторний, дисперсійний аналіз), а також методами моделювання і прогнозування.

Оскільки вищенаведені методи діагностики мовленнєвого розвитку дошкільників (і навіть невказані методи праці з радикалами, що широко використовує проф.Л.О. Калмикова, є достатньо відомими на сьогодні і впливають з відомих психологічних досліджень, то можемо вважати за бажане плідне використання нашими науковцями нових розробок з когнітивної психології та психофізіології. Урахування ж складності психолінгвістики, водночас, на нашу думку, вимагає застосування методів лабораторного експерименту як більш точного та більш продуктивного у даному контексті. З цієї позиції метод візуальної фіксації даних дослідження за допомогою відеокамери є найефективнішим, оскільки дає змогу фіксувати найменші деталі і вилучати найбільш повний анамнез ходу іспитів та вправ. Сучасна фототехніка (метод прихованого спостереження) дає неупереджені дані у великій кількості. Використання відеокамери та комп'ютера у парі робить дослідження та діагностику ефективними з багатьох міркувань.

Аналіз наукових праць засвідчує думку академіка А.М.Богуш про те, що у лінгводидактичних дослідженнях використовують не один метод, а їх систему, яка має забезпечити в кінцевому підсумку репрезентативність і валідність первинної інформації, а також формування наукових висновків як доповнення до вже відомих наукових теорій або системи наукового знання [1, с.74]. У розробці такої системи, що дозволить виявляти рівні мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А.М.Богуш. друге видання, доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
2. Короткий психологічний словник / Л.А.Карпенко, А.В.Петрівський, М.Г.Ярошевський. – Ростов-на-Дону: «ФЕНІКС», 1998. – 278 с.

3. Поваляева М.А. Справочник логопеда / М.А.Поваляева. - Ростов-на-Дону: «Феникс», 2002. – 448 с.

4. Психология. Словарь. / под. общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.

Рецензент: д.п.н., проф., зав.кафедри педагогіки початкового навчання факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету Андрієвський Б.М.

Відомості про автора:

Полевикова Ольга Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри дошкільної освіти Херсонського державного університету.

ДОМАШНЯ АДРЕСА:

Полевикова Ольга Борисівна,

вул.28 Армії, 4 – А, кв.24;

м.Херсон,

73005,

Тел.дом.: (0552) 31-31-08;

Тел.моб.: 097 30 000 77 або 0999-033-608